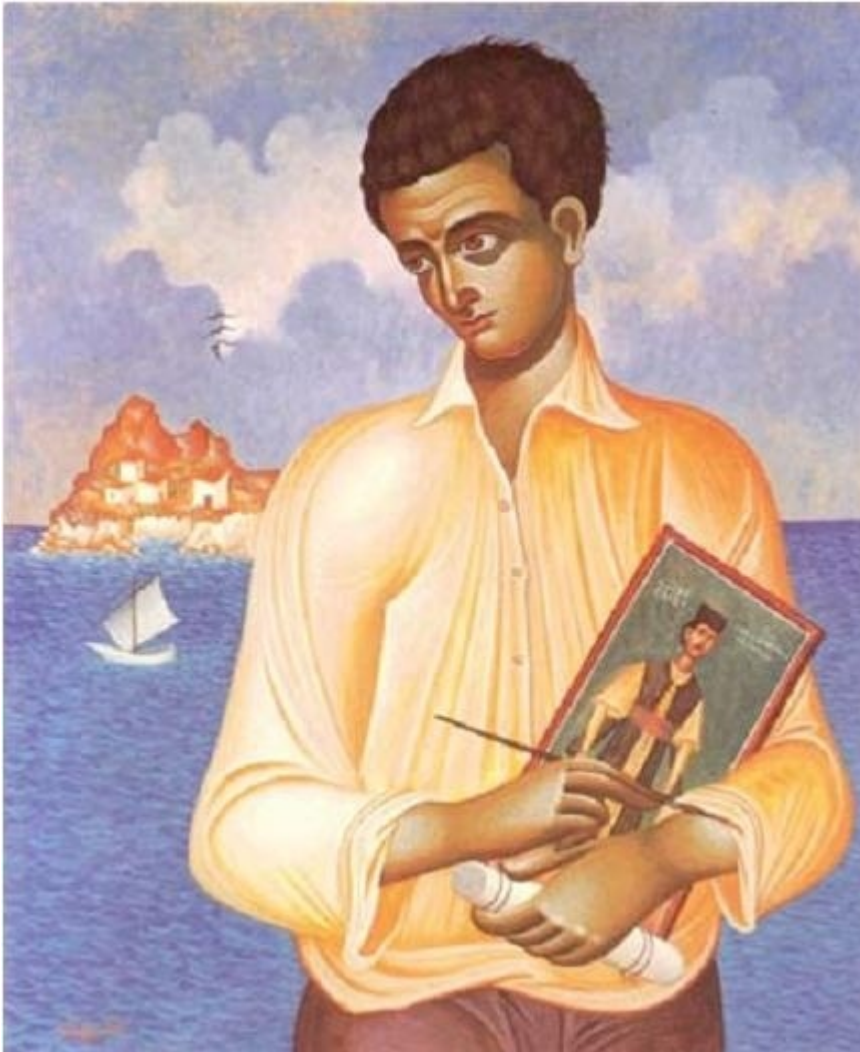

Ο μαστρο Φώτης απ' τ'Αϊβαλί και οι Τούρκοι

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#)

Ο μαστρο-Φώτης γεννήθηκε στή Μεγάλη Στεριά τής Ανατολής, στό Άϊβαλί, κάτω από τήν Όθωμανική τυραννία, στά 1895. Παρά τό ότι στις ελληνοπρεπέστατες Κυδωνίες ή τουρκική παρουσία ήταν πολύ περιορισμένη, έξ αιτίας τών ιστορικών προνομί-ων τής πόλεως, δέν ήταν δυνατόν νά μή γνωρίσει τόν Τούρκο από κοντά, κι απ' τήν καλή κι απ' τήν ανάποδη!

Έζησε ώρες γαλήνης μέ τούς Τούρκους, μά έζησε καί ώρες μεγάλης αντάρας και οργής, μέ αποκορύφωμα τή Μικρασιατική Καταστροφή καϊ τόν βίαιο ξερριζωμό του, μαζί μέ μιá λαοθάλασσα απάνθρωπα κατατρεγμένων ομογενών, από τή γή τών πατέρων του, τήν Αιολική Γή, πού τόν έφερε πρόσφυγα δώθε τής “Ασπρης Θάλασσας, μέ πρώτο σταθμό τή Λέσβο και τελικό τήν Άθήνα πού ότε έψαχνε άκόμη τήν ταυτότητά της (...κι άκόμα δέν τή βρήκε, κατά πού βλέπω!..).

Ἡ παρουσία τοῦ Τούρκου στίς ατέλειωτες σελίδες τοῦ λογοτεχνικοῦ ἔργου τοῦ Κόντογλου, ἀδρή και πλούσια, παρουσιάζει συνήθως μίαν εικόνα καρδιογραφήματος.

Φαίνεται πῶς ὅταν υπερίσχυαν οἱ ἀρνητικές ιστορικές μνήμες φούντωνε μέσα του ὁ θυμός κι' ἡ (δίκαιη ἀναμ-φίβολα) ἀγανάκτηση, κι ἔγραφε ἀνάλογα, στολίζοντας τούς Τούρκους, καὶ μάλιστα τούς ἡγέτες τους, μέ ὅλο τόν πρεπούμενο «στολισμό τῆς αἰσχύνης».

Ὅμως, σέ ὦρες νηφάλιας περισυλλογῆς, ἔβλεπε και τὰ θετικά στοιχεία αὐτοῦ τοῦ τζαναμπέτη λαοῦ, πού ἡ ἰδιοτροπία τῆς τύχης τόν ἔφερε πλάγι μας και, γιά αἰῶνες, πάνω στό κεφάλι μας, καὶ δέ δίσταζε νά χρησιμοποιήσει γλώσσα γλυκειά, μέ λόγια ἀληθινῆς ἀνθρωπιάς, συμπόνιας κι ἀγάπης. Ἄλλωστε ὁ μέγας Αἰβαλιώτης ἦταν πάντα, πάνω ἀπ' ὅ,τιδήποτε ἄλλο, ἕνας συνειδητός Χριστιανός, μέ παρα-δειγματική συνέπεια πίστεως καὶ ζωῆς! Ἐτσι δέν ἦταν δυ-νατόν παρά νά βλέπει καὶ τούς Τούρκους ὡς «πλησίον», κατά τόν ἀγιο λόγο τοῦ Χριστοῦ καὶ νά τούς συμπονά: «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ», ἐξομολογεῖται στό «Θρηνητικό Συ-ναξάρι τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου», «Εσύ μέ δίδαξες, κα για τούτο δέν κλαίγω μοναχά ἀπάνω στα μνημόρια τῶν Χριστιανῶν, μα και τῶν Τούρκων, ἐπειδῆς ἔμαθα ἀπό τ' ἀγιο στόμα Σου να πονῶ μαζί μέ τόν κάθε ἀνθρωπο». Στόν «Ἅγιο Γιώργη τό Χιοπολίτη» γράφει: «Κι ἐδώ, σέ βαλιού) και πέρ' ἀπό 'δώ, τα χῶματα εἶναι βασανισμένα ἀπ' τόν Τούρκο. Ὅπου πατήσεις και ὅπου σταθείς, βλέπεις και θυμάσαι τη σκληρότη αὐτουνοῦ τοῦ σκύλου, πού ξεπέζεψε σαν μερμηγκια ἀπάνου σέ τούτα τ' ἀρχαία χῶματα, μπήκε μέσ' στα σπίτια μας, πατσαβούριασε τήν τιμή μας, ρούφηξε τό αἷμα μας... Πῶς δέν ξεράθηκε για οὐλους τούς αἰῶνες τό δέντρο πού μαράθηκε ἀπ' τό φαρμακερό χνώτο αὐτουνοῦ τοῦ φιδιού!...Κάτ' ἀπ' τό κάστρο ἀρχινάνε τα σπίτια, τα τουρκόσπιτα, μ' ἕνα σωρό μιναρέδες 'δώ κι ἐκεῖ. Οἱ χαραμοφάγοι πήρανε τα χωράφια, πήρανε τ' ἀμπέλια, δέν ἀφήκανε γῆς μηδέ για μνημόρι. Κι ὁ νοικοκύρης πήγε καὶ λούφαξε κλωτσημένος μέσα στά λαγούμια, μέσα στά χαλάσματα, πεινασμένη λεμπεσουριά. Ἐτσ' εἶναι ὁ νόμος τοῦ πολέμου για τόν Τούρκο...».

Στή «Μυτιλήνη, Γενουβέζικη καὶ Τουρκεμένη», σημειώνει μέ πόνο: «Οἱ Τούρκοι, παίρνοντας τή Μυτιλήνη, ἐπιδοθήκανε, κατά τὰ συνηθι-σμένα τους, σέ κάθε βαρβαρότητα. Ἀρπούσανε, σφάζανε, βιάζανε γυναῖκες, δέρνανε δίχως αἰτία, βασανίζανε, μ' ἕναν λόγο κάνανε σάν διαβόλοι, ἔχοντας για παράδειγμα τόν ἀξιο σουλτάνο τους Μεχμέτ, πού στάθηκε ὁ πιό σκληρόκαρδος, ὁ πιό αἰμοβόρος, ὁ πιό ἀναίσθητος, ὁ πιό πρό-στυχος κι ἀδιάντροπος ἀπ' ὅλους τούς σουλτάνους. Ἡ μυ-ρουδιά πού βγάζει τό αἷμα ἦτανε γι' αὐτόν τό πιό ἔμορφο μυρουδικό. Οἱ θρήνοι και τὰ βογγητά τῆς ἀπελπισίας ἦτανε για τ' αὐτιά του ἡ πιό γλυκειά μουσική.

Θηριώδικη ψυχή! Χιλιάδες έσφαξε, κρέμασε, παλούκωσε, χώρισε στά τέσσερα, ατίμασε, άντρες και γυναίκες, μι-κρούς καϊ μεγάλους, σέ κάθε χώρα πού πατούσε τό καταραμένο ποδάρι του».

Ανάλογα αναφέρει καϊ στήν «Πολιορκία τής Χαλκίδας»: «Ανάμεσα σ' ένα σωρό σκληρόκαρδους πολέμαρχους πού φανήκανε στήν Ανατολή, κανέννας δέν ματόχωσε τόν κόσμο σάν καϊ κείνο τ' αφορεσμένο Τουρκι πού τό γράψανε στήν Ιστορία Μεμέτη Κατακτητή. Αυτός δέν πρέπει νά παρασταθεί μέ σκήμα άνθρωπου, μόνο σάν εκείνα τά φοβερά τέρατα τής Αποκάλυψης. Μ' όλο πόχουνε περάσει τόσα χρόνια από τότες πού ψόφησε, ή Χριστιανωσύνη άκόμα χλωμιάζει σάν ακούσει τ' όνομα αύτουνου τοϋ Αντίχριστου... Ποιός έκοψε κεφάλια σάν κι αύτόν, ποιός άλλος σούβλισε, ποιός πριόνισε, ποιός παλούκωσε, ποιός επινόησε βασανιστήρια, ποιός ατίμασε γυναίκες, ποιός έμόλεψε παλληκαρόπουλα, ποιός ρεζίλεψε τιμημένα σπίτια, ποιός ξέθαψε κόκαλα, ποιός κατάπιε πλατείες σούμπι-τες, ποιός σουργούνεψε χιλιάδες χώρες καίχω-ριά, ποιός έκανε νά τρέμει στεριά καϊ θάλασσα, κι ούλα τά βασίλεια ν' άσπροκαλιάζονε σάν τīs κότες πού τīs κλώθει ό άϊτός;»

Σπαραξικάρδια επίσης παρουσιάζει τή σκηνή τού φοβερού «ντεβσιρμέ» (Παιδομαζώματος), ενός από τά πιό φρικώδη τουρκικά εγκλήματα σέ βάρος τοϋ Έλληνισμού, πάλι στή «Μυτιλήνη - Γενουβέζικη καϊ Τουρκεμένη»: «Σάν τά κοπάδια τά τρομαγμέ-να σπρωχόντανε χιλιάδες άνθρωποι μπροστά στό σουλτάνο, σάν νά 'τανε ή Δευτέρα Παρου-σία, κι ό θρήνος κι ό άλαλαγμός άνέβαινε στόν ούρανό. Μ' ένα φοβερό γνέψιμο τοϋ σουλτάνου, πεντακόσια παλληκάρια καϊ κορίτσια άρπαχτή-κανε από τούς γενίτσαρους, γιά τά χαρέμια τοϋ άφέντη τους. Μέ σπαραγμό βλέπανε οι γονιοί νά χωρίζονται από τά παιδιά τους κι από τά εγγόνια τους, τ' άδέρφια από τ' άδέρφια. Μήτε νά κλάψουνε ελεύθερα μπορούσανε, παρά ξεροκαταπίνανε τόν πόνο τους, γιατί όποιος έδειχνε πώς λυπότανε έχανε τό κεφάλι του. "Όλοι στεκόντανε σάν πεθαμένοι, κι άκούγανε τόν ντελάλη πού φώναζε τή σουλτανική διαταγή».

Άπό τήν άλλη μεριά τώρα, στό κείμενο «Έλληνες καϊ Τούρκοι», διαπιστώνει: «Ένω ό Τούρκος έχει πολλά καλά, είναι καλοκάγαθος, απλοϊκός καϊ φιλόξενος, σάν δέν τόν έχει πιάσει ό φανατισμός πού τόν κάνει από πρόβατο θερίο, αλλά είναι βαρύς κι αδιάφορος, δέν άγαπά τή δουλειά, δέν έχει τό κέφι πού έχει ό Έλληνας κι αύτή ή φυσική νωθρότητά του χειροτερεύει από τήν πίστη πού έχει στό 'κισμέτ', στό γραφτό, κ' έτσι κ' ή λίγη δραστηριότητά του χάνεται ολότελα».

Στο διήγημα «Τίμιος Κουρσάρος» ρίχνει μιá «κατάξυλα» στον πόλεμο, που διαφθείρει τους άνθρώπους: «Οί Τούρκοι είναι καλοί και πονόψυχοι από φυσικό τους, πλην ό πόλεμος είναι σάν μια άρρώστεια πού χτυπά και τούς καλούς και τούς

κακούς και τούς αγριεύει».

Καί μόνο το γεγονός ότι οί Τούρκοι είναι Ανατολίτες, κάνει τον πάντοτε συναισθηματικό Κόντογλου νά τους θεωρεί μέ αρκετή δόση άπο *sancta simplicitas* άσφαλώς, κι αυτούς ευλογημένους!

«Στεριανοί και θαλασσινοί είχανε την Ανατολή για βλο-γημένη, γιατί εκεί γεννήθηκε ό Χριστός, κι άπό κει βγαίνει ό ήλιος, κι όσοι άνθρωποι γεννιούνται στην Ανατολή είναι βλογημένοι, Έλληνες και Τούρκοι».

Στήν «Κι-βωτό τής Όρθοδοξίας» συ-γκρίνει τούς Παπικούς μέ τούς Τούρκους καί υπερ-τιμά χωρίς δισταγμο τούς δεύτερους: «Όλοι οί υπή-κοοι τού Πάπα έρχόντανε στην Ανατολή ντυμένοι μέ προβατοπροβιά, ένω ήτανε άπό μέσα λύκοι... Ένω οί Τούρκοι κ' οί άλλοι μωχαμετάνοι, μπορεί νάχανε τή σκληρότητα πού έχουνε οί άνθρωποι τού πολέμου, μά είχανε και καλωσύνη, πολλά γενναία αισθήμα-τα, άγάπη στη δικαιοσύνη, φόβο Θεού, έπειδής ήτανε πιό άπλοί και ζούσανε πιό φυσική ζωή».

Δέν διστά-ζει νά ομολογήσει πώς καί άπό τον τουρκικο λαο άναδείχθηκαν “Άγιοι στην Εκκλησία, προβάλλοντας μέ πε-ρισσή άγάπη καί τρυφερή ευλάβεια έναν νεαρο Τούρκο Νεομάρτυρα, τον “Άγιο Κωνσταντίνο «τόν έξ Άγαρηνων» άπο τή Μυτιλήνη, πού ομολόγησε τον Χριστο στο Αίβαλι κι έμαρτύρησε στην Κωνσταντινούπολη στis 2 Ιουνίου 1819: «Ανάμεσα στους πολλούς Νεομάρτυρες είναι κ' ένας πού ήτανε Τούρκος, και τόν φώτισε ό Θεός, κι όχι μοναχά έγινε Χριστιανός, αλλά και μαρτύρησε για τόν Χριστό, ‘άναφανείς έξ άκανθων ως ρόδον εύοσμον, και τω τού θείου λουτρού βαπτίσματι άναγεννηθείς’... Σάν πέρασε ή πανούκλα, εκείνο τό βλογημένο Τουρκάκι μπήκε σ' ένα καίκι πού πήγαινε στό ‘Άγιον “Όρος...».

“Όμως, ή πιο εντυπωσιακή κατάθεση, είναι εκείνη μιας προπολεμικής ιδιωτικής επιστολής τού (σαραντάχρονου τότε) Κόντογλου στον Κωνσταντινουπολίτη φίλο καί συνεργάτη του Αβραάμ Παπάζογλου, αδημοσίευτης μέχρι σήμερα, άπ' όσο ξέρουμε, το πρωτότυπο τής οποίας βρίσκεται στο ΕΛΙΑ (“Ελληνικό Λογοτεχνικό καί Ιστορικό Αρχείο) τών Αθηνών, προσφορά τής αδελφής τού , παραλήπτη Θάλειας Νεμπάρη, καί αντίγραφο της ύπάρχει στο Οίκουμενικο Πα-τριαρχείο, άπ' όπου καί τή λάβαμε. Τήν παραθέτουμε αυτούσια, διατηρώντας τήν ορθογραφία (ή υπογράμ-μιση δική μας), μέ τή ρητή προειδοποίηση ότι δέν είναι καρπος τής πλήρους ωριμότητας τού συγγρα-φέα. Τή γράφει ό Κόντο-γλου τού Πέδρο Καζά, τής Βασάντας καί τού “Αστρολά-βου. Όχι ό Κόντογλου τού Μυστικού Κήπου καί τής Αγιασμένης Ελλάδας!

«Γράφω στην Αθήνα, στις 28 Νοέμβρη τού 1935.

Αγαπητέ μου φίλε, Παπάζογλου.

Μέ συγκίνησε πολύ τό γράμμα σου γιατί) είνε γραμ-μένο από άνθρωπο, σπάνιο πράμα γιά τά χρόνια μας. Σέ φχαριστω από καρδιάς. Σέ φχαριστω και γιά τή φωτο-γραφία. Μού κάνεις πολλή τιμή νά κοπιάζης νά μεταφράσης τόσα πράματα. “Ας είσαι καλά. Από τήν άλλη μεριά χαίρουμαι πού έδωσα σ’ έναν άνθρωπο πνευματική τροφή κα) τόσο φχαριστήθη-κε πού θέλει νά δώση από δαύτη και σ’ άλλους. Δηλαδή τούς Τούρκους, πού τούς άγαπω σάν αδέλφια και θέλω νά τό μάθουνε. Ανάθεμα στην ιστορία πού συντείνει νά χωρίζονται οί άνθρωποι. Αυτή τήν ιστορία, τή μητρυιά τής ανθρωπότητας πρέπει νά τή στείλουμε πειά στό διάβολο. Οί Τούρκοι είναι από φυσικό τους πειό άγαθοί από μάς, ράτσα καλή, σεμνή κι άξιαγάπητη. Πάντα λέγω πώς είμαι τουρκομερίτης, πολλές φορές βρήκα και τό μπελά μου από κουτούς έθνικιστές, πού, δόξα σοι ό Θεός είνε πολύ λίγοι, σχεδόν τίποτα σήμερα. Σέ παρακαλω γράψε πώς έχω τέτοια αισθήματα γιά τούς πατριωτες μου. Στις ζουγκραιφιές πού κάνω, και τά βιβλία πού γράφω βάζω κατω από τόνομά μου «ΑϊΒαλιώτης».

Σέ ζάλισα μαύτά τά λόγια, μά συμπάθησε με. Διψώ πειά άγάπη, γιατί είνε τόσο λίγη στά χρόνια μας, και σημείωσε δέν είμαι αδύνατος άνθρωπος.

Σέ φχαριστώ γιά όσα λές νά μού γράψεις και νά ξέρεις πώς δέν θά πάνε χαμένα. Ή πεθυμιά μου είνε νάρτω καμμιά φορά στην Τουρκιά, νά προσκυνήσω τάγια χώματα. Ξέρω καλά πώς θάρτη ώρα νά Βγούνε ξανά πολύ μεγάλα πράματα από τήν Ανατολή.

Γειά σου τό λοιπόν και νά μέ λογαριάζεις κ’ έσύ σάν άδερφό σου. Σέ χαιρετά και ή γυναίκα μου. Γειά σου, Γειά σου,

Φώτης»

Καρδιογράφημα, λοιπόν, αλλά μέ έντονες κα-μπύλες ζωής! Όχι εύθύγραμμον, καταληκτήριο!... «Τά επίλοιπα τής αναγνώσεως», κατά τό άγιορειτι-κόν, έν «ώραις αισίαις» έλληνο-τουρκικών, τουρκο-ευρωπαϊκών, άμερικανο-τουρκικών, τουρκο -ελληνο-αμερικανικών, έλληνο-τουρκο-αμερικανο-ευρωπαϊκών καϊ λοιπών προσεγγίσεων καϊ ειδυλλί-ων, δι' εύχών τών Αγίων Νεομαρτύρων Αχμέτ τού Κάλφα και Κωνσταντίνου τοϋ Μυτιληναίου «τών έξ Άγαρηνών», τά αφήνουμε «έπ' έλπίσι χρησταίς» στά χέρια τοϋ Κυρίου τής Ζωής, παρά τω Όποίω, δόξα νάχει τ' όνομά Του!, «ούκ ένι Ιουδαίος ούδέ “Έλλην», ούτε -όγλου, ούτε -ίδης, ούτε -όπουλος, μηδέ Τούρκος, μηδέ Ρωμηός!...

(κείμενο του Μητρ.Προικονήσου κ.Ιωσήφ δημοσιευμένο στην «Πειραιϊκή Εκκλησία».Η προσωπογραφία του κυρ Φώτη ιστορημένη από τον αγιογράφο Γιώργο Κόρδη, από το ίδιο αφιέρωμα.)

Πηγή: misha.pblogs.gr